

MHB 1644

VILÁG A

vakok

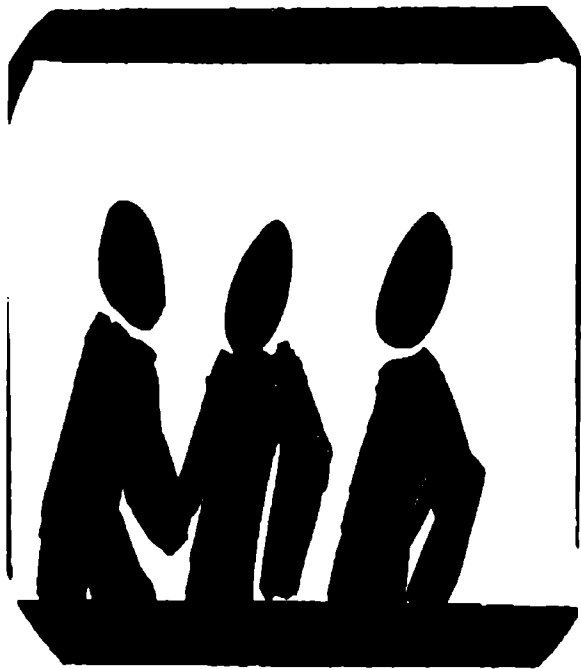
'90. július

Tartalomjegyzék

Bartha Zsuzsanna:	
Elnökségi tudósítás	3
Kuminka Györgyné: Tájékoztató a magdeburgi konferenciáról	7
Gubuznai Imre:	
Legyen-e új rövidírásunk?	9
Kitekintő	12
A tudomány világából	14
Szabó Lászlóné: Nofretete	17
Tallózás a nemzetközi vakügyi sajtóból	18
Bartha Zsuzsanna: Levelezői rovat	20
Lak István:	
A Kisalföldön innen és túl	21
Hírek	23
Vak költők versei	24
Könyvismertető	25
Csatlós Ildikó:	
Tarkó tündér lányai	26
Egy fa meséli	30
Humorsarok	32

A Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének folyóirata
Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin főtitkár
Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna
Kiadóhivatal 1146 Budapest, Május 1. út 47.
Telefon: 1-210-440/14 mellék
ISSN 0209-6765

Bartha
Zsuzsanna

3

Elnökségi tudósítás

A VGYOSZ Központi Elnöksége 1990. június 30-án tartotta ülését. Igazoltan hiányoztak: Csengeri József, Szabó József, dr. Szigeti György.

Négy napirendi pont került megvitatásra.

Elsőként Németh Tamás, a Zenei Szakosztály vezetője számolt be munkájuk eredményeiről és gondjairól. A szakosztály vezetőségét (Kirner Gusztáv, Lakatos Tamás, Lukács Sándor, Németh Tamás és Varró Attila) 1987-ben választották meg.

Fő célkitűzésük a zene megszerettetése. A szakcsoporton belül négy szekció működik. Ezek a következők

- zenetanárok,
- szórakoztató zenészek,
- hangolók,
- amatőr együttesek.

A szórakoztató zenészek foglalkoztatását egyre jobban veszélyezteti az elektronikus zene megjelenése. Közös összefogásukat pedig akadályozza az a tény, hogy az országban szétszórtan élnek. Egymással természetesen igyekeznek tartani a kap-

csolatot, s amiben lehet segíteni egymásnak. Munkába állításukhoz a szakcsoport nemigen tud hathatós segítséget nyújtani. Mindenkinek a saját tehetségével és képességeivel kell szerencsét próbálnia.

Jelenleg 10 fő dolgozik hangolóként. Ők is tartják egymással a kapcsolatot és igyekeznek egymás segítségére lenni. A KOZMOSZ Szövetkezet és a Vakok Általános Iskolája között nem szűnt meg a szerződés és a hangoló szakmát kitanulni vágyó fiatalokat a jövőben is fogadják a cégnél. E szakmában a kisipar kiváltása a tendencia.

Az amatőr együtteseknél szó esett a Berindán, a Melódia, a Landini együttesekről, valamint a kórusok közül a Homéroszról, a miskolci és a békéscsabai, illetve a nemrég megszűnt nyíregyházi kórusról. Ezen együttesek nagyon szép sikert arattak mind itthon, mind külföldön — ez utóbbi esetben a Landini együttesre kell gondolni. A szövetség ezidáig is és a jövőben is támogatni kívánja az amatőr együtteseket. Így pl. utazási

4

költségeiket rendszeresen magára vállalja.

Nagy öröm az is, hogy a Homérosz kórus túljutott a mélyponton. Tavaly sikeresen vendég-

szerепelt Bécsben. Az idén szeptember 6—11-e között Boglárlellén zenei táborban vesznek részt a kórus tagjai, ami szintén a „minőség” fokozását kívánja szolgálni.

Az eddigi tevékenységükben és a jövőben is szerepet kap a zenei vetélkedők és a hangversenyek rendezése. Komoly gondként említette Németh Tamás, hogy hiányzik a kultúrossal való együttműködés. Ennek persze egyik oka az, hogy nincs — pontosabban nem volt — stabil ember ezen a poszton.

A hozzászólásokban Pinviczki György elmondta, hogy az együttesek esetében nem kis gondot jelent az utánpótlás, s említést tett arról is, hogy a hangszerek javíttatása költséges. Kérte, hogy a szövetség hangszereinek legyen „gazdája”, mert különben e drága eszközök a pusztulásnak vannak kitéve.

A napirend lezárásaként az elnökség az alábbi határozatot hozta:

A VGYOSZ Központi Elnöksége továbbra is kiemelt feladatnak tartja a lehetőségeken belül az amatőr együttesek támogatását.

2. napirendi pontként dr. Kiss László és Biró József százados számoltak be a Prágában 1990. február 26-tól; március 1-ig megtartott Rehabilitációs Konferenciáról.

Sajnos a résztvevők hibájából ez a beszámoló jócskán megkésett. Ezért sem korábban, sem most nincs már módja a „V.V”-nek a részletes tájé-

koztatásra. Ezennel az elnökségi ülésen elhangzottakról számolok be önöknek.

Központi helyen szerepelt az „Európa-ház” gondolata. Dr. Kiss elmondta, hogy akadnak olyan magyar eredmények is, amikkel nem vallottunk szégyent, s hogy szükség lenne a világszervezetek (EBU, WBU) felé olyan idegen nyelvű tájékoztató anyagra, amelyből jobban megismernének bennünket. Később erre a főtítkárr reagált és elmondta, hogy az anyag elkészül, már csak fordíttatni kell.

A rehabilitáció és integráció kérdéséről a konferencia résztvevői egyetértettek abban, hogy a lehető leghamarabb elemi rehabilitációban kell részesíteni a rászoruló vak embert, majd ezt kövesse az otthoni, a családba történő beilleszkedés, s végül a munkába állítás — a társadalmi integráció.

A beszámolóból az is kiderült, hogy az egyes országok anyagi helyzete rendkívüli módon különbözik, s hogy a nyugati fejlettebb államokban is — a magasabb életszínvonal mellett — kompenzálásra szorulnak a látássérültek.

Biró József százados, aki évek óta a vakok dombornyomású térképeinek szakértője, és a prágai konferencián mint kísérő tolmács vett részt, még egy érdekes eseményről számolt be.

Ez év májusában Madridban a Nemzetközi Térképészeti Társulás szervezésében egy konferenciát tartottak, ahol Biró József is jelen volt. Egy tapintható térképészeti segédkönyv elkészítéséről határoztak, melynek egyik fejezetét Biró József írja meg. Természetesen ez a nemzetközi elismerés nagy siker, amihez szívvel gratulálunk.

3. napirendi pontként Lak István, a tervezett kis-rövidírást előkészítő bizottság nevében számolt be a munkálatokról.

A bizottság egy 77 jelből álló rövidítésrendszert fogadott el, s ezt terjesztette az elnökség elé. A tervezetet jóváhagyták, s 1990. július 1-vel kísérletképpen a Vakok Világa folyóiratban folyamatosan kerül bevezetésre.

Ez év szeptemberétől a Vakok Általános Iskolájában is e rövidírási rendszer szerint oktatják a tanulókat. A kísérlet jövő év július 1-vel zárul, amikor a Központi Elnökség megvizsgálja és megvitatja a tapasztalatokat.

A fentiekben elmondottakat az elnökség határozatával is megerősítette.

4. napirendi pontként Elekesné Horváth Márta, a Rehabilitációs Osztály megbízott vezetője ismertette a május 13—15-e között Boglárlellén megrendezett titkári-adminisztrációs értekezleten megvitatott és összeállított taggyűlési ütemtervet. (A mellékletben megtekinthető)

A taggyűlés „naptárát” az elnökség elfogadta, s az augusztusi elnökségi ülésre kell jelezniük az elnökség tagjainak, hogy ki melyik megyei taggyűlésen kíván részt venni.

Végezetül bejelentések és néhány állásfoglalás következett.

— Az augusztusi elnökségi ülésre kell javaslatot tenni arra vonatkozóan, hogy a Fehérbot Nemzetközi Napja alkalmából kiket válasszanak a VGYOSZ tiszteletbeli tagjainak sorába.

— Az alapszabály választási mellékletének elkészítésére dr. Szőke László és dr. Hohl József kapott megbízást. Mindezt az elnökség egyhangú határozata is megerősítette.

— **Állásfoglalás:** A VGYOSZ nem kíván semmiféle rokkant-, illetve beteg-egyesülettel egyesülni. Továbbra is, mint érdekképviselői szerv maga kívánja a látássérültek érdekeit védeni.

Erről az állásfoglalásról mindegyik megyei szervezet is hivatalos tájékoztatást kap. (A későbbiekben szeretnénk önökkel közelebbről is megismertetni a fent említett szervezetet, s bővebb tájékoztatást adni arról is, hogy miért született ezen állásfoglalás — a szerkesztő megj.)

— A helyiségbérletekre vonatkozó ÁFA-visszatérítést kérő levelünket a Pénzügyminisztérium elutasította.

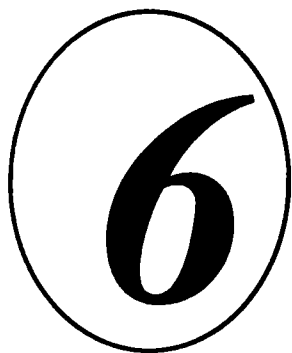
— Több helyre is fordultunk anyagi támogatásért (Költségvetési Bizottság, Pénzügyminisztérium stb.)

— A VGYOSZ adományszámláján jelenleg kb. 10 millió forint van. (Ebből 5 millió Ft a folyamatos működést biztosító tartalék). Az elnökség határozata alapján ebből biztosítanak 170 ezer forintot a Braille-nyomda üzembehelyezéséhez.

— A középiskolások ajándékképpen megkapják a Madách Színház művészei által kazettára olvasott irodalmi anyagot. Ez kb. 50 ezer forintos kiadást jelent, amit ugyancsak az elnökség jóváhagyásával az adományszámláról fizetnek.

A VGYOSZ egyik dolgozója 200 ezer forint lakáskölcsönt szeretne kapni. Az elnökség úgy foglalt állást, hogy a VGYOSZ-nek nincs lehetősége sem a tagok, sem a dolgozók részére ilyen kölcsön folyósítására. A szövetség felveszi az OTP-vel a kapcsolatot a kérdés orvoslására.

— A kerítéscsináltatásra 460 ezer

forint kölcsönt vesznek le az adó-
mánszámláról, s
amikor megérkezik
a pénz központi át-
utalása, úgy visz-
szafizetésre kerül.

— A főfoglalko-
zású dolgozók — akik legalább napi
hat órában dolgoznak — havi 300,—
Ft ebédhozzájárulást kapnak a jövő-
ben.

— A küldöttek kiküldetési díját ille-
tően az alábbi határozatot fogadták
el:

Kiküldetési díj csak a megyei elnök-
ség döntése alapján és a megyei
adószámáról fizethető.

— A VGYOSZ számítógépes szem-
vizsgáló állomás létesítésére tett lé-
péseket.

— Pinviczki György szólt a Vakok
Állami Intézetében újabban tapasztalható — „merev” jogszabály-értel-
mezésről. Az illetékes helyi tanácsok
késedelmes beutaló megküldése nyomán előfordult, hogy fiatalok egyik
óráról a másikra az utcán találták magukat. A főtítkár további intézkedése-
ket helyezett kilátásba.

— Dr. Hohl javaslatát, miszerint a
látássérülteket érintő alapítványok
cégbírósági bejegyzése előtt tájékoz-
tassanak bennünket és kérjük ki vé-
leményünket, az elnökség elfogadta.

— Hidvéginé Nyúl Krisztina a
Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai
Főiskolán befejezte tanulmányait. Az
elnökség javaslata értelmében a főtít-
kár írásban ajánl fel dolgozójának
végzettségének megfelelő munkakör-
t.

— A VGYOSZ Rehabilitációs Bi-
zottsága által kidolgozott, szövetség-
ünk tevékenységét érintő elveket

megküldi dr. Surján László népjóléti
miniszternek.

Az elnök zárszavával fejeződött be
a tanácskozás.

Melléklet

1990. évi taggyűlések

Szeptember 3., Csongrád megye;
Szeptember 6., Bács-Kiskun me-
gye;

Szeptember 8., Fejér megye;
Szeptember 12., Heves megye;
Szeptember 13., Győr-Sopron me-
gye;

Szeptember 16., Hajdú-Bihar me-
gye;

Szeptember 19., Nógrád megye;
Szeptember 20., Békés megye;
Szeptember 25., Zala megye;
Szeptember 29., Vas megye;

Október 4., Veszprém megye;
Október 6., Borsod-Abaúj-Zemp-
lén megye;

Október 11., Tolna megye;
Október 13., Jász-Nagykun-Szol-
nok megye;

Október 18., Komárom-Esztergom
megye;

Október 20., Szabolcs-Szatmár-Be-
reg megye;

Október 26., Baranya megye;
Október 27., Somogy megye;

November 10., Budapest és Pest
megye.

Kuminka Györgyné

Tájékoztató a magdeburgi konferenciáról

Bulgáriában 1988 áprilisában határozták el az akkori európai szocialista vakok szövetségeinek elnökei, hogy a következő összejövetelük színhelye a Német Demokratikus Köztársaság lesz, s a meghívottak körét is kiterjesztik a vietnámi és a kubai szövetségek képviselőire.

Így került sor 1990. május 24—29-én Magdeburgban, a „Fehér Bot Hete” keretében, egy nemzetközi konferencia megszervezésére, a cseh-szlovák, a kubai, a lengyel, a magyar, a német, a román és a vietnámi küldöttek részvételével. A szovjetek és a bolgárok az utolsó pillanatban jelentették távolmaradásukat, az utóbbiaknál indokolt volt, mivel 23-án választottak új elnököt a szövetség élére. A többi delegáció 3-4 tagú volt, hazánkat magam (e sorok írója), s kísérőm és tolmácsom: Péczkáné Kovács Mária képviselte. Ezúton is szeretném megköszönni Marikának az önzetlen segítségét és a szakszerű fordítást.

Május 24-én Berlinben fogadták a külföldieket, s onnan autóbusszal utaztunk a fővárostól kb. 160 kilométerre lévő Magdeburgba.

Érdekességképpen jegyzem meg, hogy 24-én NDK-ban az „Úr Napját” ünnepelték. Az utakon csoportokban vonuló vidám férfiakkal találkoztunk, kiderült, hogy ez a jeles nap egyúttal az ő napjuk, illetve ünnepük is.

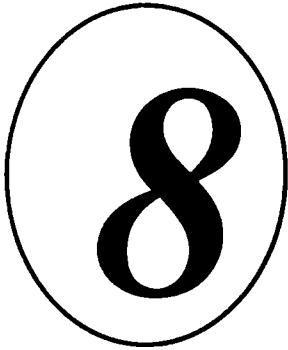
Egy-két órás berlini tartózkodásunk alatt megtekintettük a látássérültek rehabilitációs központját. A központ a külvárosban, egy modern, több emeletes épületben kapott helyet. Harminc kétágyas lakrészben nyernek elhelyezést azok a látássérült emberek, akik meg akarják tanulni a hosszú bottal való közlekedést, a pontírást és olvasást, a háztartásvezetést stb. A központ udvarában történik a vakvezető kutyák kiképzése is.

Az intézmény igazgatója felajánlotta, hogy a Berlinbe utazó külföldiek számára kényelmes és olcsó szállást tud biztosítani.

Az érdeemi munka 25-én reggel 9 órakor kezdődött. A konferenciát a házigazda, dr. Polzin úr nyitotta meg, és három napon át vezette a tanácskozásokat. A bemutakozó delegációk beszéltek a hazájukban végbemenő társadalmi változásokról s azok hatásáról a vakok és gyengénlátók életére. Egyetértettünk abban, hogy a piaci gazdálkodásra áttérő közép-európai országokban egyre nehezebb a látássérült emberek érdekvédelmét felvállaló szövetség feladata.

Míg nálunk, Magyarországon, a szövetségünk életében a változások viszonylag folyamatosan mentek végbe, szomszédainknál ugyanez szinte robbanásszerűen történt. Nagy érdeklődéssel hallgattuk a román képviselők beszámolóját, hisz az elmúlt időszakban ők nem vehettek részt egyetlen vakügyi konferencián sem. Folyamatban van az EBU-hoz való csatlakozásuk is, az albánokkal

7

együtt. (EBU: Vakok Európai Szövetsége). Északi szomszédunknál is gyökeres változás következett be. A Rokkantak Szövetségéből kiváltak a

látássérültek, és önálló szervezeteket hoztak létre, két cseh és egy szlovák vakok és gyengénlátók egyesületét. A konferencián mindhárom szervezet képviseltette magát.

A résztvevők közül csak a kubaiak és a vietnámiak, igaz, hogy ők nagyon következetesen vallották magukat szocialistáknak, akik sokat köszönhetnek a „párt”-nak és a nemzetközi szolidaritásnak.

Az NDK szövetség képviselői egyrészt derűlátóan, másrésztől szorongva szóltak a két német állam várható egyesüléséről, s annak következményeként a szövetségek egybeolvadásáról. Reális félelemként említették a vakokra váró munkanélküliséget. A társadalmi támogatások megszerzésében, az erők mozgósításában még járatlanok.

A lengyel sorstársak az állami támogatások megszűnésének súlyos következményeiről szóltak. Köztudott, hogy a lengyel látássérültek húsz százaléka szervezetekben dolgozik, s a támogatások megszűnésével ezek képtelenek lépést tartani a piaci versennyel.

Polzin úr, mint a szervezet elnökségének tagja, felvázolta az EBU időszerű problémáit. Többek között kiemelte az európai országok érdeképviseletét is. Az EBU elnökségében az országok, a társadalmi berendez-

kedéstől függetlenül, a területi megoszlás szerint képviseltessék magukat. Ha az EBU elnöke nyugat-európai, akkor a főtitkár legyen keleti, vagy fordítva.

E kérdések felvetése már az októberi lisszaboni közgyűlés előkészítését szolgálták.

Tájékoztatót kaptunk az ázsiai és az amerikai területi szervezetek munkájáról is.

25-én délután volt a „Fehér Bot Hete” ünnepélyes megnyitója. A műsoron az ország különböző pontjairól érkezett vak muzsikuskok és énekesek léptek fel. A pódiumon szereplő 50 tagú énekkar is alkalomszerűen egyesült, a különböző vidékről való együttesekből.

A következő napokon az információs munka és a tömegtájékoztatás eszközeiről, fontosságáról és szükségességéről cseréltünk gondolatokat. Legnagyobb hatást a rádió és a televízió tud előidézni a filmek és a sajtótermékek mellett. A németek követendő példának tartják a lengyel és a magyar gyakorlatot, ahol rendszeresen jelentkező műsorokban kap lehetőséget a szövetség tagjai, és a nagyközönség, a látó társadalom tájékoztatására.

Adatokat gyűjtöttek a novemberi Braille-írás és olvasás témájával foglalkozó nemzetközi konferenciához is.

Véleményt cseréltünk a nemzetközi kapcsolatok jellegéről, várható alakulásáról. Megállapítottuk, hogy a tapasztalatcserékre a jövőben is szükség lesz. Elengedhetetlenül szükséges az európai országok együttműködése, összefogása. A Nyugat-Európa felé nyitás mellett nagyobb hangsúlyt

kell fordítani a szomszédos országok közötti kétoldalú kapcsolatok elmélyítésére. A nemzetközi szolidaritásra is szükség van, de a jelenlegi nehéz helyzetben minden közép-európai országnak a legtöbb energiát saját belső gondjaira kell fordítania. Ma az emberek csak akkor adnak, ha tudják, hogy kinek és miért.

A szomszédos országok delegációi sorra felkerestek, és baráti megbeszéléseken kifejtették szándékukat, hogy a jövőben szorosabb együttműködést kérnek tőlünk. Ennek érdekében a közeljövőben szervezzük meg a delegációcserét. Az együttműködés egyik lehetőségeként a csereüdülést vetették fel.

A központi elnökséggel egyetértésben először a román szövetség képviselőinek meghívását tervezzük. A Romániában élő magyar nyelvű sorstársak köszönik és továbbra is

igénylik újságjainkat, a könyveket, pontírásban és kazzetán egyaránt, valamint a Bibliát.

A román szövetség vezetői örömmel fogadták a kolozsvári és a budapesti vakok iskolája között alakuló kapcsolatot.

A kimerítő tanácskozások után pihentetően hatott a Harz-hegységben tett buszkirándulás.

A magas színvonalon megrendezett nemzetközi konferencián látszólag kevés új ismerethez jutottam, mégis úgy ítélem meg, hogy szükségesek a személyes találkozások más vezetőikkel, és fontosak az őszinte véleménycserék, mert egymás eredményeiből és hibáiból okulva, reálisabban értékelhetjük helyünket az európai közösségben.

Gubuznai Imre

Legyen-e új rövidírásunk?

Varró Attila azonos című cikke, mely lapunk februári számában látott napvilágot, késztet ezúttal néhány megjegyzés, észrevétel közreadására — ha kissé megkésve is.

Emlékeztetőül következzen itt mindjárt egy idézet az említett cikkből:

„Az egybegyűltek meglepetésére a javaslattevő Gubuznai Imre nem vett részt a megbeszélésen. Mi több, a tanulmányozásra kijelölt táblázatok sokszorosítását is — a nyomda elzárkózása miatt — egy bizottsági tag, Erős Pál volt kénytelen magára vállalni ...”. Nos, nem tudom, miért okozott meglepetést távolmaradásom, hiszen ennek tényét a bizottság elnökével jó előre közöltem, minthogy a jelzett időben vidékre utaztam: megjegyzem, a nyomda képviselője mindkét korrek-tora által így is teljesült.

10

Emellett azt sem kívánom elhallgatni persze, hogy a bizottság személyi összetételével sem tudtam igazán egyetérteni. Javaslátot pedig nem tettem, mindössze arról volt szó, hogy sok évvel ezelőtt egy hasonló jellegű bizottság számára összeállított anyagot az elnök többszöri kérésére sikerült előkeríteni, és azt természetesen rendelkezésére is bocsátottam. A nyomda semmilyen jogos elvárástól, közügyet szolgáló reális feladattól nem szokott és nem is fog elzárkózni, s erről a szerző is gyakorta meggyőződhetett, s hogy ezuttal mégis ezt tette, annak az a tragikus anyagihiány volt az oka, melynek sajnálatos következményeit olvasóink hónapokig elviselni voltak kénytelenek, hiszen kiadványaink közül örültünk, ha legalább a heti rádió- és televízióműsört ki tudtuk adni. A sokszorosítani kívánt anyagot — melynek úgy tűnik egyetlen példánya nálam volt csak fellelhető — természetesen a bizottság rendelkezésére bocsátottam. Szeretném hinni, hogy ezek az elmarasztaló megjegyzések jóhiszeműek, közérdekűek akartak lenni, csupán a tájékoztatlanságból adódó félreértésekről van szó, bár nehéz ezt feltételezni, ha tudjuk, hogy mindez könnyűszerrel tisztázható lett volna időben, hiszen a cikk írója nap mint nap megfordul székházunkban, ahol én úgyszólván minden munkanapon reggeltől estig megtalálható vagyok. Ezek persze a kevésbé lé-

nyeges dolgok; nézzük a bizottság által javasolt rövidírás-tervezetet.

Az újság mellékleteként közölt anyag először az általam összeállított táblázatot közli, s ahogy az el is várható, a szerző kritikai megjegyzésekkel látta el azt. Így pl.: „az egyjelű szórövidítések legtöbbször könnyen megjegyezhető, mivel a rövidítendő szónak vagy kezdő, vagy utolsó betűje (cs csak-g még). Nem illik azonban ebbe a logikai rendszerbe a két utolsó rövidítés.” Feltehetően a bizottság logikai rendszerébe azért nem illik bele a két utolsó rövidítés, mert ezek nem kezdő és nem is utolsó betűvel, hanem jellel rövidítettek, de hiszen nincs ez másképp a két névelővel sem, nem is beszélve a többi kétjelű rövidítésről, s ha mindehhez hozzáteszem, hogy a bizottság maga javasolja a „vagy” „w”-vel történő rövidítését, mely szintén nem kezdő, s nem is utolsó betű, akkor meg kell mondjam, aligha beszélhetünk itt logikai rendszerről. Varró Attila maga is — nagyon helyesen — leírja: „csak hogy nyelvünk — eltérően pl. az angoltól — általában nem apró, önálló nyelvtani egységekből, hanem képzőkkel, ragokkal, jelekkel kiegészített hosszú szavakból építkezik”, ráadásul — természetesen hozzá — majdnem annyi benne a kivétel, mint a szabály. Ezt azonban nem elég megállapítani, tudomásul is kell venni, s bár a logika a legfontosabb követelmény minden valamire való egység, rendszer összeállításánál, megalkotásánál, annak eredménytelen, haszontalan, minden áron történő erőltetése — mint jelen eset-

ben is — nem vezet helyes eredményre.

A „módosító javaslatok” című rész első pontjában a bizottság javasolja, hogy a „pedig” szó rövidítése kerüljön át a kétjelű rövidítésekhez, a jelenlegi alakja pedig nyerjen más jelentést, s mindezt az „éspedig” szóösszetétel rövidített leírásának problémás volta miatt teszi. Nos, véleményem szerint az ilyen jól bevált, beidegződött rövidítésnek a megváltoztatása nagyon meggondolandó, s ha csak ilyen látzólagos érv indokolja, akkor meg egyenesen tilos, hiszen az „éspedig” egyébként is ritkán előforduló összetétel rövidítése — ha kimondjuk, márpedig ki kell mondani, hogy a nyelvtanilag indokolatlan kötőjelek használata tilos — nyugodtan írható „ésp” alakzatban, s ezzel nem vétünk semmiféle szabály ellen, hiszen azt, hogy mindig, minden áron rövidíteni kell, nem mondja ki semmiféle szabály.

Lényegében ugyanez vonatkozik a második pontban a „tehát — tt” és a „mert — t” viszonylatában javasoltakra is.

A harmadik pontban javasolja a bizottság az „ez” „z”-vel történő rövidítését. Nem igazán értem, hogy ha az „a, az” rövidíthető a kettes és a hármas ponttal, miért ne lehetne az „ez”-t rövidíteni kettő és hat pontokkal, hiszen ezt jelenleg is sokan ismerik és használják.

A szóvégi rövidítésekhez javasolja a bizottság a „-szor, -szer, -ször” rövidítését, ami azon kevés javaslat közé

tartozik, amivel egyet tudnék érteni, csak azt nem tudom, mi indokolja a hármas pont alkalmazását — szerintem semmi.

Az én összeállításomban szereplő két szókezdő rövidítést (sz-szocial-, szociál- -v- vala) a bizottság nemes egyszerűséggel „nem látja indokoltnak”. Vajon miért? Hiszen gyakoriságuk aligha lehet kétséges. Talán mert a szocializmus mint társadalmi forma megszűnni látszik? Aligha, hiszen a társadalom még sokáig létezni fog, akkor pedig lesz szociálpolitika és szociális helyzet, a többről nem is beszélve.

A „vala—” előtag pedig általánosan használt, elterjedt rövidítési forma, gyakran síkírásban is használják (pl. szótárak).

A továbbiakban nem kívánom taglalni a bizottság javaslatáról vallott véleményemet, csupán annyit jegyzek meg, hogy az általános alapelv (minél kevesebb jellel minél többet rövidíteni) súlyos csorbát szenvedne, ha komolyan vennék az olyan javaslatokat, ahol a rövidülés mértéke csupán egyetlen karakter, mint pl. a javasolt „gy egy, np nap, sz szín, tg tag”, és az olyan fölösleges duplázás, mint a „kn külön — kb különb”.

Végezetül tehát a címbeli kérdésre az a válaszom, hogy igen, legyen egy módosított kis rövidírásunk — de ne ilyen!

12

KITEKINTŐ

MULTIVOX: Szintetizált beszéd

*(Megjelent a Mikrovilág
f. évi júniusi számában);*

Már az ókorban is foglalkoztatta a tudósokat, gondolkodókat az a rejtély, hogy az ember miként hozza létre a folyamatos beszédjeleket. A XVIII. században még azt tartották, hogy gépi módszerekkel nem lehet előállítani a beszédet. Forradalmi változást csak az elektronika hozott. A jó minőségű, tisztán elektromos úton történő gépi hang létrehozásának lehetőségét a számítógépek teremtették meg.

Az MTA Nyelvtudományi Intézetben, a dr. Olasz Gábor vezette fonetikai laborban folytatott alapkutatói munkálatok eredményeiből kiindulva a Budapesti Műszaki Egyetem Híradástechnikai Elektronikai Intézetében fejlesztették ki a Multivox többnyelvű beszéd-szintetizátort.

Dr. Németh Géza, az Intézet adjunktusa már tíz éve vesz részt a kutatási munkákban.

— Megtanítható-e a számítógép az emberi hang szimulálására?

— Megfelelő vezérléssel tökéletesen alkalmas erre. A Multivox rendszer tisztán gépi úton, kizárólag fonetikai szabályok segítségével alakítja ki

a beszédjeleket. Használatával bármilyen írott szöveg átalakítható beszéddé a következő nyelveken: magyar, német, eszperantó, finn, olasz. Jelenleg a spanyol és portugál változatot fejlesztjük.

— Melyek a rendszer összetevői?

— Az un. Speakronics kimondóegység, a 9 voltos tápegység, egy fejhallgató és a programokat tartalmazó DS/DD floppy. A berendezés olyan IBM PC kompatibilis számítógéphez csatlakoztatható, mely legalább egy lemezmeghajtóval, 512 kbyte RAM-mal, egy nyomtató-csatolóval (Centronics interface), MS DOS 3. vagy azal kompatibilis operációs rendszerrel bír.

A beszédprogram a nyelvektől függően 100—200 kbyte-ot foglal el, tehát bizonyos esetekben a szoftver elhelyezhető 256 K-s gépeken, de akkor az alkalmazási program gyakorlatilag nem működtethető.

Minden nyelvre külön rezidens program létezik, melyet a szoftver-megszakításon keresztül lehet lekérdezni. Indítás után a program egyértelmű akusztikai visszacsatolást ad a helyes működésről. Opcionálisan az is megoldható, hogy a kimondóegység nyomtatójával párhuzamosan csatlakoztathassuk a PC-hez.

— Milyen feltételek után szólal meg a rendszer?

— A Multivox kimondási egységként egy teljes (ponttal, kérdőjellel,

felkiáltójellel lezárt) mondatot kezel. A beérkezett karaktereket mindaddig „puffereli”, míg azok teljes mondatot nem alkotnak, illetve 250 karakteres átmeneti tára meg nem telik. E feltételek teljesülése esetén mondja csak ki a szöveget a gép. A puffer túlcserülésakor a szöveg az utolsó szóig hangzik fel, a fennmaradó karaktereket pedig a következő teljes mondatmal mondja ki a rendszer.

— Milyen a Multivox beszédelőállító áramköre?

— A tervezésnél az volt az egyik legfontosabb cél — kapcsolódik a beszélgetésbe Koutny Ilona, az ELTE általános nyelvészeti tanszékének tanársegédje —, hogy olcsó, kisméretű beszélőegységeket alakítsunk ki. Erre alkalmaztuk korábban a Philips cég MEA 8000 jelű, szabadon programozható beszéd szintetizátor IC-jét, majd 1989-ben áttértünk a továbbfejlesztett, PCF 8200 jelű CMOS szintetizátorra. A Multivox beszélőegységeibe már ezt a szintetizátort építik be. A szabadon programozható kifejezés azt jelenti, hogy az áramköröknek közvetlenül a hangképes, illetve az artikulációs csatorna leírásához használt paraméterek adhatók meg.

— A felhasználók megértik a gépi mondatokat?

— A hangminőséget több nyelvre is megvizsgáltuk. A méréseredmények szerint pl. mondatszinten a magyar 98, az olasz 95, a német 96 százalékban érthető. A hangzás ma még robotszerű ugyan, de a fenti adatokból kiderül, hogy jól érthető. A hang magasságát, erősségét, illetve a beszéd gyorsaságát is tudjuk változtatni.

— Milyen felhasználási lehetőségei vannak a Multivoxnak?

— Az egyik, hogy információs rend-

szerekbe építik be a szintetizált beszédet, amivel az adatbázis-lekérdezés eredménye hallhatóvá válik.

Áruválasztékról, számlaegyenlegről, menetrendről, időjárásról stb. is tájékoztatást kaphatunk, de az ipari alkalmazása is jelentős. Vészhelyzetekben, pl. ha a lift elromlik, vagy bányarobbanás várható a csengő idegesítő csörömpölése helyett szabatosan, tárgyyszerűen mondja el a tennivalókat.

Másik felhasználási területe a számítógépen tárolt, vagy írt szövegek felolvasása vakoknak. Ebben segít az SZKI optikai karakterfelismerő rendszere, amely nyomtatott szöveget képes számítógépbe vinni. Együttműködésünk keretében a karakterfelismerő összeköthető a beszéd szintetizátor rendszerrel, s ily módon újságok, könyvek felolvasására nyílik lehetőség.

Nagy jelentősége van a számítógéppel segített nyelvoktatásnak is. Eppen mostanában dolgozunk egy oktatócsomagon, mellyel külföldieket lehet magyarul tanítani. Ez segédkönyvet, beszéd szintetizátort tartalmaz majd és programokat lemezen. Az oktatóprogramok megfelelő tananyaggal feltöltve, a többi említett nyelv tanításában is felhasználhatók. A szintetizált beszédet alkalmazó számítógépes rendszer a magyar helyesírás elsajátításában is segíthet.

Természetesen még egy sor alkalmazási módról beszélhetnénk, de igazán csak a jövő mutatja meg, hogy milyen széles is a gépi beszéd felhasználási területe.

14

A tudomány
világából

(A cikkeket az Élet és Tudomány 1990. június 15-i számából ollóztuk)

Az olvasókötől a kontaktlencséig

A rómaiak legjelesebb szónoka, Marcus, Tullius Cicero (Kr. e. 106-43) utolsó könyvében arról panaszkodik, hogy öregsége miatt rosszul lát, nem tud olvasni, írni. Cicero szolgát tartott, aki felolvasott neki és írt helyette. A drámaíró Seneca (Kr. e. 5.—Kr. u. 65) már észrevette, hogy a nehezen olvasható betűk gömbölyű, vízzel teli üvegen át nagyobbban látszanak. Né-ro római császár (Kr. u. 37—68) egyik szemét behunyva, homorúra csiszolt smaragdon át nézte a gladiátorok küzdelmét.

Az „olvasókövet” Ibu el Haitan szaracén orvos találta fel. (Haitan az optikáról írott könyvében a szem anatómiájával is foglalkozott.) Az üveggyolyó alsó részét levágta, a megmaradt részt az olvasandó lapra helyezte, így nagyított képet kapott. Ám ez is csak nagyító volt, s nem látást javító szemüveg.

Roger Baconé az érdem

A szemüvegre vonatkozó legelső adatok 1290-ből valók; ezek a pápaszemet Roger Bacon (1214—1292) Ferenc-rendi szerzetes találmányaként említik. (Más források Salvino degli Armati firenzei tudóst illetik a fel-

fedezés dicsőségével.) Roger Bacon, aki a XIII. század egyik legnagyobb tudós egyénisége volt, továbbfejlesztette az arab optika eredményeit, pl. elsőként ő mérte meg az üveglencsék fókusz-távolságát. A nagyító üveget gyöngé látásúaknak ajánlotta azzal, hogy azt a szemük előtt tartva — (és ez az újdonság: nem a betűk fölé helyezve) — használják.

Nem sokkal ezután a csiszolt lencse köré vasból, fából vagy szaruból, néha bőrből készült keretet illesztettek, és kettőt középen összeszegecseltek. Így mindkét szem elé üveg kerülhetett. A csíptető szemüveg (ez a XIX. századi cvikker elődje) az 1500-as évek találmánya; ebben az időben készültek az első, a fejedővel összeépített sapkaszemüvegek is. Az első lornyonok — a drága anyagból készült, hosszú fogantyúra erősített szemüvegek az 1650-es évekből valók.

A mai szemüveg kialakítása felé az első lépéseket francia optikusok tették. Oldalszáras, a halántékra szorított szemüveget elsőként 1746-ban Thomas párizsi optikus szerkesztett. A keret nélküli szemüveg feltalálójának a bécsi Waldstein Jakab optikust tartják, ő a lencsétet átűrve párosított kettőt. A csíptető szemüveg, a cvikker előbb Angliában hódított, a múlt század derekán.

Vásárokon árusították

Napjainkban az egyre fejlődő szemüvegtészési technika a pápa-

szemre szorulóknak csaknem tökéletes látást biztosít. Előbb csak domború (konvex) lencsét csináltak. A homorú (konkáv) és a kettős gyújtóvolságú (bifokális) üvegek csak jóval később kerültek forgalomba. A bifokális közelre és távolabbra nézéshez egyaránt alkalmas. Trifokális üvegeket Benjamin Franklin készített 1784-ben.

A közvetlenül a szemgolyóra helyezhető „láthatatlan” szemüveggel, a műanyag kontaktlencsével a II. világháború után kezdtek kísérletezni. A polimetál-metakrilátból készült kemény lencse, majd a könnyebben viselhető hidroxietilmetakrilátból készülő lágy lencse szinte egyszerre jelent meg Európában és az Egyesült Államokban (az utóbbi — vízfeltevő képességének köszönhetően rugalmas). A kontaktlencsének nemcsak az az előnye, hogy „láthatatlan”, hanem az is, hogy nem párosodik be, nem határolja be viselője látómezejét; ez pl. gépkocsivezetéskor nagyon fontos.

A szemüveg hazánkba valószínűleg Mátyás király idejében került, némelyek szerint a jeles csillagász, Regiomontanus közvetítésével. Mátyás egyik orvosa, Toggenburg pedig okulista, azaz szemorvos volt. Mindamellett a szemüveg nálunk csak a XVI. században terjedt el. A magyar szemorvosok a XIX. század elejéig nem rendeltek szemüveget. A szemüveg iparcikk volt, s — akárcsak külföldön — vásárokon, piacokon árusították.

Középkori bőrkeretes szemüveg nem sok maradt fenn, Országos Műszaki Múzeumunk egyetlen példányt őriz belőle. Ezt a szemüveget az 1470-ben készült lipótszentandrási főoltár táblaképének két lemeze közé beszorulva lették meg, az oltár 1952. évi restaurálásakor.

Még veszedelemesebb az AIDS-vírus?

15

A 80-as évek első fele óta, amikor a francia R. Montagnier és az amerikai R. Gallo fölfedezte az AIDS vírusát, számos kutatócsoport vizsgálja e kórokozó tulajdonságait, egyebek között azt, hogy miképp teszi tönkre a megfertőzött szervezet védekezési rendszerét. De sok helyen dolgoznak a HIV elleni védőoltás kifejlesztésén is (1988 vége óta a szerzett immunhiányos tünetegyüttes vírusát HIV-nek keresztelték el).

Minthogy e veszedelemes vírussal emberi kísérletek nem végezhetők, s a sejtenyészetek sem bizonyultak megfelelő modellnek, olyan állatokat kerestek a kutatók, amelyek a HIV-vel megfertőzhetők, s a fertőzés nyomán bennük is immunhiányos állapot jön létre. Eleinte majmokkal próbálkoztak, hamarosan megfigyelték azonban, hogy a csimpánz és a gibbon ugyan könnyen megfertőzhető a HIV-1-el, a rúzsuzmajmokban pedig jól szaporodik a HIV-2, ám az emberi AIDS-vírusok nem betegítik meg ezeket az állatokat. Ekkor a rágcsálókra — a nyulakra, a patkányokra és az egerekre — terelődött a kutatók figyelme. Közülük az egerek bizonyultak a legjobb, de — mint az utólag kiderült — nem a legeszményibb kísérletei állatoknak.

Új módon is terjedhet?

Miért éppen rájuk esett a választás? Azért, mert látszólag megfeleltek a fertőzött betegségek vizsgálatához elengedhetetlen követelményeknek. Legfőképpen annak, hogy a kórokozó

16

szaporodjon bennük, de eközben ne változzon meg lényegesen a tulajdonsága. Gallo és munkatársai azonban nemrég arról számoltak be, hogy a leukémia-vírussal

fertőzött egerekben a HIV kapcsolatba lép ezzel a vírussal, s ezáltal olyan változáson megy keresztül, olyan tulajdonság birtokába jut, melynek révén a tenyésztett emberi nyiroksejtekben felgyorsul a szaporodása és újfajta sejtek megfertőzésére is képes lesz, azaz a HIV az eddiginél rosszabb indulatúvá válik.

„E felismerés kérdésessé teszi az egér—ember modellek létjogosultságát” — nyilatkozta a Wisconsin Egyetemen dolgozó, orvosi Nobel-díjas H.M. Temin professzor, aki az örökletes információknak az RNS-ből DNS-be való átírását lehetővé tevő visszairó enzim (a reverz transscriptáz) felfedezésével vált világhírűvé. Eddig ugyanis csak arra volt bizonyíték, hogy a HIV lényegtelen változásokon megy át a tenyésztett sejtekben. A leukémia-vírussal fertőződött egerekben azonban olyan változatai is létrejöhetnek, amelyek az eddig ismerteknél újabb módon is terjedhetnek. Ezért a kutatók úgy határoztak, hogy a HIV-1-el fertőzött egerekkel minden eddiginél szigorúbb körülmények között kísérleteznek. Annak ellenére, hogy semmi bizonyíték nincs rá, hogy az AIDS vírusa az emberben is hasonlóan tud viselkedni. Vagyis az egérkísérletek nem okvetlenül modellezik azt — mint erre számos példát említhetünk — ami az ember szervezetében is végbemenne.

A gyógyszerek is másképp hatnak

A HIV „rakoncátlanására” menet közben figyeltek fel Galloék, akik eredetileg azzal a céllal kezdték vizsgálni a vírusnak és az egér leukémia-víru-

sának kapcsolatát, hogy az emberi AIDS-t modellezhessék. Evégett olyan egértörzset választottak kísérleti alanyul, amelynek örökletesen hiányzik a védekező rendszere. Ezek az egerek ugyanis szövetátültetéssel „betelelhetőek” az emberi védekezés rendszerével, s ekként nyomon követhető, hogy mit tesz a HIV az emberi immunsejtekkel az élő szervezetben. De egy ilyen egértörzsen az is jól ellenőrizhető, hogy miképp hatnak az AIDS elleni gyógyszerek és védőoltások. A szintén amerikai M. Mc Cune és munkatársai figyelték meg négy hónappal ezelőtt, hogy a HIV-el fertőzött egerek jobban reagálnak az azidotimininre (az AZT-re), az AIDS egyik legjobb gyógyszerére, mint a fertőzött ember. Gallo felismerése nyomán azonban ezt az eredményt is át kell értékelni, hiszen ha a HIV másképp viselkedik az egérben, mint az emberben, akkor nem meglepő, hogy az AZT is másképpen hat rá.

A legizgalmasabb és legnagyobb horderejűek azok a kísérletek, amelyekben Galloék a leukémia-vírussal fertőzött egerekben szaporodó, HIV-1 új tulajdonságait elemezték. Kiderült: ha ez a két vírus egymásra hat, a HIV nemcsak a tenyésztett emberi immunsejtekben szaporodik gyorsabban, hanem olyan sejteket is meg tud fertőzni, amelyekről ezidáig úgy tudtuk, hogy nem megfelelőek a szaporodásához. Alighanem ennek is szerepe volt abban, hogy Gallo professzor óvatosságra intette azokat a kutatótársait, akik szintén a HIV-el fertőzött egerekkel dolgoznak. Mindent el kell követni ugyanis annak érdekében, hogy az AIDS-vírusnak ne jöjjenek létre olyan változatai, amelyek még jobban megnehezítik e jelenleg gyógyíthatatlan betegség leküzdésén fáradozó kutatók és klinikusok dolgát.

Nofretete (Berlin, múzeum)

Ki is volt valójában? Származását illetően kétféle feltételezés él.

.... Az egyik szerint Egyiptomba északkeletről, Mitanniból jött, Tushratta mitanni király leánya Taduhepa, aki III. Amenhotep (Kr. e. 1402—1364) uralkodásának 36. évében érkezett Egyiptomba, azzal házasságot kötve a két ország szövetségét erősítve ezáltal. (Így III. Amenhotep-től fia, IV. Amenhotep, a későbbi Ekhnaton örökölte őt.) Azelőtt is szokásban volt, hogy a fáraók idegen hercegnővel kötöttek házasságot. Politikai jelentőségű volt ez a tett, mivel a kisebb keleti államok fejei szövetségük zálogaként leányaikat a fáraó háremébe küldték.

... A másik feltételezés szerint Nofretete nem királyi származású, hanem igen

Szabó
Lászlóné

17

Nofretete

előkelő egyiptomi papi család sarja. Feltételezhető, hogy édesanyja közvetlenül a szülés után meghalt.

Ekhnaton, az eretnek fáraó szerelmi házasságot kötött, mikor őt választotta. Ez azonban abban a korban szakítást jelentett a hagyományokkal, valamint az Amon papsággal is. Korábban az uralkodók az Amontól való eredet bizonyítékként azt hirdették, hogy a nász napján az istenség: „helyettesítve a királyt” termékenyítette meg a feleséget.

III. Amenhotep uralma alatt Atonnak, a gömb alakú napistennek a tisztelete terjedt el, de terjedtek a népi vallás elemei is, mint például az állatkultusz. Ezek erősen rongálták a vallási hagyományokat. III. Amenhotep még nem szakított nyíltan az Amon papsággal, de korlátozta annak hatalmát. A szakítást fiára, Ekhnatonra (Kr.e. 1364—1347) bízta, mert ő maga már igen koros volt. Hogy erre fiát felkészítse, maga mellé emelte még életében, mint társuralkodót. Ekhnaton házassága után vallási vonatkozású bonyodalmak keletkeztek. Nofretete a kiméletlen harcban végig hű társa volt férjének. Maga is

18

erős befolyással bírt, a politikai és vallási dolgokban férjével egyenrangú félként szerepelt. Kiváló családlánya volt. 12 éve alatt 6 leánygyermek

ke született. Ekhnaton uralkodásának 12. éve után Nofertete eltűnik az írásos feljegyzésekről (a kartusokról). Többféle legenda kering erről. Egyesek szerint elhídegült tőle a fáraó, mások szerint maga mellé vette társuralkodóként, s a fáraó halála után még három évig egyedül uralkodott.

Haláláról semmi pontosat nem tudunk. Az Amon papság gyűlölettel pusztította emlékét. A berlini múzeumban található mellszobra, mely a híres egyiptomi szobrász Thotmesz műhelyében készült. Ez emlékeztet szépségére, titokzatos mosolyára.

IV. Amenhotep (Ekhnaton) Berlin, múzeum

Tallózás nemzetközi vakügyi sajtóból

Izmaila Konaté

A vakok szociális helyzetének javulása Afrikában

(Esperanta Ligilo, 1990. évi 2. szám. Fordította: Pálfi Ferenc)

Miközben Afrika szemben találja magát az alacsony fejlettség okozta nehézségekkel, hordozza az adósság

terhét is, amely 30 000 dollárt tesz ki minden egyes gyermekre születése pillanatában. Így minden élet, még kezdete előtt, el van zálogosítva. Ez, világosan kimondva, rossz táplálkozást, betegségeket, írástudatlanságot jelent.

Az Egészségügyi Világszervezet becslése szerint Afrikában a vakság aránya tízszer, vagy tizenkétszer ak-

kora, mint a mérsékelt éghajlatú országokban. Itt különböző okokból a szerencsétlenség érinti a férfiakat, nőket, gyermekeket, a folyami vakság, a trachoma, vagy egyszerűen az A-vitamin hiánya vagy a nem megfelelő életfeltételek miatti szemkiszáradás áldozatai, amely feltételeknek valamennyien alá vannak vetve. A gyakori és sokszor igen súlyos szembetegségek, amelyek a vidéki lakosságot érik, mindig nehezen megoldható problémákat vetnek fel.

A kifejtett igyekezet ellenére nem csökken a vakok száma és sok esetben a leghozzáértőbb gyakorló orvosnak sincs lehetősége tudásának alkalmazására: a betegség okait, amelyek nagyon későn jutnak tudomására, semmiféle gyógyító eljárással nem lehet megszüntetni.

Az afrikai vidéki egészségügyet illetően a túl nagy egyenlenségek mind az orvosra, mind a betegre kedvezőtlenül hatnak: a nagy távolságok, a közút- és vasúthálózat állapota, a magas szállítási költségek, az üzemanyag-ellátás nehézségei, hogy egyszerűen nem lehet járművet szerezni egészségügyi kiteleptések megvalósítására, mindezek nagy késést eredményeznek a szemfertőzés és a gyógyítás kezdete között.

A vakság problémájával szembekeverülő gyakorló orvos mindig egy sor nem orvosi elemmel találkozik az esetek előtörténetében, amelyeket vizsgál. A rizikófaktorok, geoklinikai, vagy társadalmi-gazdasági nehézségek halmozódása növelik, vagy sokszorozzák a negatív következményeket.

Látjuk tehát, hogy Afrikában miért lett súlyosabb a vakság. Ez féket jelent az egyes országok gazdasági fejlődésében is. Afrikában több mint ötmillió vak él a nagyszámú vakságot okozó megbetegedés és a megfelelő egészségügyi védelmet biztosító eszközök korlátozott volta miatt.

Míg a fejlett országokban javult a helyzet, ez nem történik meg Afrikában, ahol a látássérültek teljesen eszközök nélkül vannak és abszolút nyomorban élnek. Még sem a környezetük, sem az államuk nem fogta fel világosan azt a lehetőséget és szükségességet, hogy ők is részt vegyenek az országuk társadalmi és gazdasági fejlődésében. A vakság megelőzésének, a vakok oktatásának, átképzésének és munkába állításának rendszere még ki sem épült, vagy rendkívül primitív. A vakok javára kialakult tevékenységek, amelyeket még a gyarmati időszakban kezdeményeztek, a függetlenné válás után is folytatódtak. Létrejött néhány tendencia magánkezdeményezésre, vagy maguknak a vakoknak az ösztönzésére. Alá kell húzni, hogy mindez igencsak gyenge, ha figyelembe vesszük a problémák tömegét. Még ha léteznek is a vakok, vagy a vakokat segítő szervezetei, azok általában tehetetlenek és rossz szervezősűek, nincs programjuk és csekélyek az eszközeik. Az a véleményünk, hogy a különböző szövetségek közötti együttműködés az afrikai kontinensen kialakult meghatározott zónákban igen jó eredményekkel járna.

A Thiesben a svéd látássérültek szövetsége rendezésében a francia nyelvű zónában lévő vakok által szervezett és vakokat támogató egyesületek vezetőinek képzésére rendezett szeminárium során felvetődött az afrikai vakok egyesülésének a problémája. A résztvevők igen nagy lelkesedéssel fogadták el az ezt célzó határozatot.

Sajnos, a mind Svédországban, mind Szenegálban létrehozott bizottságok sohasem tudtak együtt tanácskozni. Végül is a mali kormány vállal-

20

ta magára azt a feladatot, hogy képviseli az Afrikai Vakok Egyesülete megalapításának a problémáját az Afrikai Egységsszervezet legmagasabb

szintű konferenciáján. Határozat született, amely támogatja ennek létrejöttét és felszólít minden afrikai államot a vakügyi szervezetek támogatására és ilyenek létrehozására, ahol még nem léteznek.

Ötéves kitartó munka után az afrikai kontinens 35 országának vakok által szervezett és vakokat támogató egyesületei, melyek összeültek Tuniszban 1987. október 27. és 30. között, megalapították az Afrikai Vakok Szövetségét, amelytől nagyon várják a kontinensen élő ötmillió vak összefogását. Így Afrikában létrejött egy olyan szervezet, amelynek küldetése a vakok sorsának javítása szeretett és tisztelt hazájuk általános gazdasági és társadalmi fejlődésébe való be-

kapcsolódásuk megvalósítása útján. Ilyen módon a segítségre szoruló vaktól eljutottunk a vaknak, mint termelő állampolgárnak az eszméjéig. Hiszen létrejött a vak munkával való rehabilitációjának a fogalma.

A rokkantak nemzetközi éve, amelyet az Egyesült Nemzetek hirdettek meg 1981-ben és a rokkantak évtizede (1982—92) nagymértékben hozzájárult az afrikai államok által képviselt azon politikai akarathoz, amelyek 1985-ben megalapították az Afrikai Rehabilitációs Intézetet.

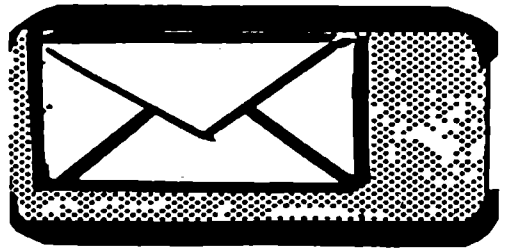
Csaknem minden afrikai államban létrehozták a vak gyermekek iskoláját, ahol oktatják a Braille-írást. Persze ezzel a vakok igazi munkába állítása mind városi, mind vidéki környezetben még nem került feltétlenül és határozottan megvalósításra. Ezekben az utóbbi években az Egészségügyi Világszervezet által nyújtott kedvezményeknek köszönhetően a vakság megelőzése elsőrendű ügyként került a figyelem előterébe.

Bartha Zsuzsanna

Levelezői rovat

Mezei Istvánné mezőkövesdi olvasónk kért kiegészítést a „Borsodi randevú” c. cikkhez kapcsolódva. Idézek leveléből:

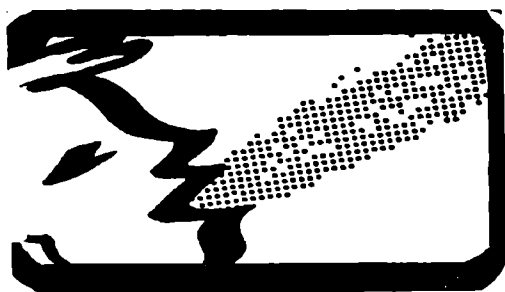
„A városnézést követően este a megye és a város történelmével, gazdasági és kulturális ismeretanyagával kapcsolatos kérdésekből és játékos egészségügyi tudnivalókból álló vetélkedőre került sor. Az első négy-négy főből álló csapat értékes jutalmakban részesült...

A program a célját elérte, mert a játékosok és a közönség tudását egyaránt gyarapította. Végül a nap ismét tánccal és zenével ért véget.”

Kérésének tehát ezúton helyt adtam. Azt azonban szeretném megjegyezni, hogy nincs az a vetélkedő, amelynek a hangulatát vissza lehet átélhetően adni a programon jelen nem lévőknek. Azok pedig, akik jelen voltak — köztük én is — maradandó emlékként őrizhetik az eset élményeit.

Lak
István

21

A Kisalföldön innen és túl

Szövetségünk budapesti turista szakosztálya 1990. június 22—24. között háromnapos autóbussz-kirándulást szervezett. Idegenvezetőnk, Péczkáné Kovács Mária, ezúttal is kiválóan látta el számunkra oly fontos munkáját.

Tatabányára, Győrre és Kapuvárra érkeztünk, ahol a város néhány nevezetességét kerestük fel. Először a Pátzay Pál Emlékmúzeumba mentünk. A település nagy szülőtte Pátzay Pál (1896-1979) szobrászművész, főiskolai tanár volt. Századunk kiváló mestere számos remekművet alkotott, köztük: kisplasztikákat, portrékat, monumentális köztéri szobrokat. A művész szülővárosának adományozta alkotó munkássága, gazdag gyűjteménye jelentős részét: mintegy 40 szobormintát, helybeli emlékanyagot, közéleti és művészeti működésének dokumentumait. Pátzay Pált Kapuvárott temették el. A múzeumban láthattuk többek között: A kenyérszegő asszony, A dada, Bartók, Kodály szobrait és Hunyadi lovassobrát is.

Innen a Kapuvárhoz tartozó Öntés-majorba, a Hansági Tájvédelmi Körzet egyik központjába mentünk ki. A napjainkra megfogyatkozott egykori mocsaras, lápos terület megmentésére 1976-ban 6200 hektáron hozták létre a tájvédelmi körzetet. A terület régen az Esterházy-család birtokában

volt. A hajdani uradalom egyik gazdasági épületének három termében rendezték be a Hanság gazdag élővilágát és a tájon élő ember életét, munkáját bemutató múzeumot. Ennek termekben régészeti leleteket, a vidék jellegzetes növényeit; eszközöket, szerszámokat, amelyekkel a nádat és a gyékényt dolgozták fel, valamint a belőlük készített különböző használati tárgyakat; a preparált madarak gazdag gyűjteményét, továbbá fotókat és térképeket is láthattunk. Néhány kipuhtult növény és madár ma már csak múzeumban található meg.

A Fertő tó térségében utaztunk tovább, majd a kis Hidegség községben a XII. században épült körtemplomot néztük meg. Ennek festményei hazánk legrégebbi falfestészeti emlékei közé tartoznak. A XVIII. században a régi templom felhasználásával barokk templomot építettek. A régi és az új templom Hidegségben egy kettős templomot képez.

A második napot Ausztriában, a hazánkkal szomszédos Burgenlandban (várak vidéke) töltöttük. Ez a terület az I. világháború végéig hazánk részét képezte. A 160 km hosszú, de keskeny tartomány területe egykor Vas, Sopron és Moson megyékhez tartozott. Először Burgenland székhelyére, Kismartonba (Eisenstadt) mentünk, amelynek legismertebb épülete a híres Esterházy-kastély. A Lajta-

hegység déli lejtőin lévő Kismarton 1950 óta püspöki székhely is. A városban először Haydn egykori lakóházát kerestük fel, amelyben a nagy muzsikus életútját bemutató emlékmúzeumot rendeztek be. Ebben az épületben 12 évig élt és dolgozott Josef Haydn (1732—1809), a világhírű osztrák zeneszerző, karmester. A kiváló zeneköltő csaknem 30 évig állt az Esterházyak szolgálatában, mint udvari karmester. 1790-ben meg kell válnia a főúri családtól. Ezután tíz évet Londonban, majd újabb tíz évet Bécsben élt. A mester hosszú élete során 104 szimfóniát, számos kamara- és kórusművet, dalokat, 14 misét és 4 oratóriumot komponált. Haydn lakóházától kissé távolabb volt egy kerti ház, az ún. komponálóház, amelyben a művész nyugodt körülmények között alkothatott. Ez a ház ma is jó állapotban van.

A Haydn-múzeumból a Hegyi templomba mentünk. Ebben a hatalmas templomban Haydn számos egyházi művét mutatta be, mint karmester és orgonista. Ezt a csodálatos építményt Haydn-templomnak is szokták nevezni. A templomhoz egy gyönyörű Kálvária csatlakozik amelynek stációi Krisztus szenvedéseinek állomásait mutatják be. E monumentális együttes kápolnájának mauzóleumában helyezték el Haydn földi maradványait 1954-ben.

Kismartonból déli irányba utaztunk tovább az 504 m magasán lévő Fraknó várába, amely Burgenland legszebb látványossága. A nagy méretű vár ma is teljesen ép állapotban van, múzeumi célokat szolgált. A vár több mint 300 éve az Esterházyak birtokában van. Termeiben gazdag fegyver-

gyűjtemény, bútorok és az egykori család tagjainak képgalériája látható. Külön helyezték el a Kismartonból idehozott hercegi kocsigyűjteményt, köztük egy hatlovas hintót. A vár udvarán a török foglyok által ásott 140 méter mély kút ma is épségben van. Az esti órákban a kis Kelénpaták (Klingenbach) határátkelő település után érkezünk vissza hazánk területére.

Vasárnap néhány észak-bakonyi települést látogattunk meg Komárom-Esztergom megyében. Először Ászár községben felkerestük Jászai Mari szülőházát, amelyben az egyik legnagyobb magyar színész nő halálának 50. évében, 1976-ban emlékmúzeumot rendeztek be. A múlt század elején épült nádtetős ház három helyiségből áll. Az első szobában a művész életútját bemutató kiállítás látható. Jászai Mari 1850-ben született. 22 éves korától csaknem haláláig a Nemzeti Színházban játszott. A klasszikus tragédiák fenséges nőalakjainak tökéletes megtestesítője volt. Az Ember tragédiájának első Éváját, a szavalásnak nagy művésze, leggyakrabban Petőfi műveit adta elő. Írásai közül kiemelkedik: Naplója, amely kiváló kordokumentum. A szülői ház konyhájában korabeli eszközök találhatóak. A hátsó szoba lakószobának van berendezve. 1984-ben a szülőfalu parkjában szobrot állítottak Jászai Mari emlékének, akinek földi maradványai Budapesten, a Kerepesi úti temetőben nyugszanak.

Ászárról Császár községbe utaztunk, ahol megnéztük a XVIII. században épült késő barokk templomot, amelyet Felner Jakab tervezett, festményeit Dorfmeister István festőművész készítette. A templomban kiemelkedő műemlék még az orgona és egy csodálatos szépségű faragott húsvéti gyertyatartó.

Baranya megyei hír

23

Görgényi Miklós Szomszédolás

Június első szombatján igen kellemes kiránduláson voltunk a Gemenci erdőben a Tolna megyei Szervezet, illetve Kovács Lászlóné titkár meghívására. Kisbuszunk tizenkét utasát a vendéglátók a hivatali helyiségekben várták kávéval és tízóráival. Az ő — a mienknél nagyobb — buszokkal értük el a parkerdőt, majd az erdei kisonnattal „hatoltunk be az ősröngyetegbe”. A kétórás utazásnak a különlegesen jó levegőn, a tényleg óriási fák alatt gyorsan vége lett. A Trófea étterem kiváló vaddisznósültjét meglehetősen mohón fogyasztottuk el, majd séta következett, utána vadászati kiállítás, ahol nem szóltak rá a látogatóra, ha valamit megsimogatott, no

meg a lovarda; itt többen fel is mérészkedtek az egyik jámborabb paripa hátára. A városba visszatérve a megyeházat, a Liszt-émlékszobákat, és egy érdekes plasztikai kiállítást jártunk be.

Mindössze két éve, hogy az első szomszédolásra sor került, de azóta rendszeresek a kapcsolataink, kölcsönösen örömmel keressük fel egymást — szóval, jobb a barátkozás, mint ha féltékenyen óvnánk két szomszédvár határait.

Elismerés illeti meghívóinkat a jó szervezésért, a szíves vendéglátást pedig viszonzni szeretnék a résztvevők.

Rövid hír Békés megyéből

Sütő Klára Klubdélelőtt Orosházán

Megyei szervezetünk orosházi körzeti csoportja 1990. június 19-én tartott összejövetelt.

Géri Gézáne vezetésével egy szellemi vetélkedőre került sor. A versenyzők a zene, az irodalom és a sport területén mérték össze tudásukat.

A jelenlevőknek kellemes, szórakoztató, de egyben izgalmas programban volt részük. A versenyt követően kötetlen baráti beszélgetés kezdődött...

A szerkesztőség ezúton gratulál Sütő Klárának, aki a verseny győztese lett.

24

Vak költők
verseiBényei József
Tárgyaim

*Leltározom ismerős tárgyaim:
mint boldogulunk egymással mi ketten,
hogy nem szolgál már többé a szemem.
Ez irgalmas lesz, amaz ott kegyetlen,*

*ez ujjaimhoz nűséggel simul,
lopakodik, hogy könnyen megtaláljam,
ételt és italt juttat árva számhoz
s elfödi arcom vér- és hóhullásban.*

*Vigyázzatok rám, szobasarki árnyak!
Ti lesztek majd a menedék, a mentség.
A vak ember az ürességbe bámul,
mint eretnek, ha véresre kövezték.*

*Ti térjetez ki, sarkok, szögek, élek,
ha nincs élő, hogy ösvényen vezessen.
Vén fiókok türelmes polcai,
szekrények, könyvek, vigyázzatok engem!*

*Ti őrzitek a régi arcot, álmot
s amit a porból csillagok közt láttam,
irgalmatok majd hallani fogom
minden mesélő bútorropogásban.*

*S míg beföd együtt minket a homály,
egymáshoz érünk: vak tárgyak, vak
ember,
Így üzenünk a roppantó időnek
láthatatlan, rejtelmes ős-jelekkel.*

Szonda Klára
Magány

*Járom az erdőt egyedül,
Szentjánosbogár elkerül,
Száz kicsi tücsök hegedül.*

*Magas, sudárló néma fák,
Strázsálnak, mint hű katonák:
Őrzik az erdő mély álmát.*

*Sötét van. Nem baj. Jó ez így!
Bársonylepellel beborít,
Elrejtí szívmem könnyeit.*

*Hullnak szememből szüntelen,
Pedig a lelkem büntelen.
Csak a magány fáj énnem!*

*Magány! Ez kísér utamon,
Terhe már-már a földre nyom:
Elvesztél, drága otthonom!...*

Juhász Imre
Részeg pillanat

*Az est hajója, mint könnyű csónak
áthullámszik az éj sötét vizén,
hogy kiköthessen a holnap
sziklás partjain.*

*A csillaglápák fáklyái
lassan kialszanak
és szürkülni kezd
a sötét baldachin.*

A virradat lázrózsái

*véresre csókolták
a hajnal homlokát,
mit virágfüzérként
biborsugarú
fény koronáz.
S míg halk dobbanásokkal
ébred a csend,
mint magzat az anyaszív alatt,
a fák között egy
kifeszített
pókháló fonalán ülve
hintázik egy részeg pillanat.*

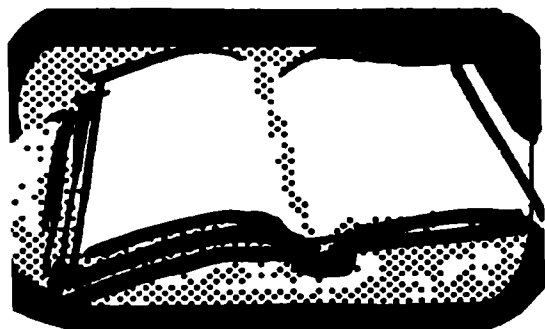
Farkashalmi Gyula

Fergeteg zúg ...

*Fergeteg zúg a fák felett:
Kesereg minden kikelet.*

*Kampóvá görbül a
kereszt,
S a vasmarok már
nem ereszt.
Dereng a hajnal,
száll a pára
A Föld merengő
homlokára.*

*És mert talányos minden ember,
Egymást kutatjuk kandi szemmel.
Egymásban élünk, szenvedünk:
Feltámadunk és elveszünk.
És mégsem tudjuk meg soha,
Mért fáj a vágyak ostora.*

Semseyne Legeza Ilona Könyvismertető

Csingiz Ajtmatov (1928 -)

A fehér hajó

A fehér hajó hőse hétéves kirkiz kisfiú. Nagyapjánál, az öreg Momunnál él az erdőben. Apja is, anyja is elhagyták: mindketten új családot alapítottak. A kisfiú legkedvesebb szórakozása, hogy nagyapja távcsövével az Órhegyről figyel egy fehér hajót a távoli tavon, amelyen az apja talán matrózként szolgál. A kis erdei településen élet-halál ura a telepvezető, a nagyapa veje. Orozku gonosz ember. Ha berüg — s elég sűrűn megteszi — veri meddő feleségét, durván beszél nagyapjával,

s mindenkinek parancsolgat. A gyerek egyetlen vigasztalása az iskola és nagyapa ősi meséi, például a Koronás Szarvas Anya, akitől a kirkiziek származnak. A kisfiú egyszer csodadolgot lát: három gyönyörű iramszarvast, akik a hegyen túlról jöttek hozzájuk, közülük az egyik talán a szarvasos. Orozku azonban, hogy hatalmát fitogtassa, a nagyapával lelöveti a Koronás Szarvas Anyát. A kisfiú keservében lemegy a folyóhoz és hal képében elúszik a hajó felé.

A szép regény a gyermeklélek pontos, értő ismerőjének mutatja a híres kirkiz író.

26

Csatlós
Ildikó**Tarkó tündér
lányai***(Erdélyi népmonda alapján)*

A felkelő nap sugarai sávokban világították meg a kis tisztást. Aranyló kőtegekben törtek elő a fák közül, megcsillogtatva a gyöngyöző harmatot.

A keskeny ösvényen csizma alatt reccsént a lehullott gally: fehér harisnyás bácsi szuszogott felfelé az emelkedőn. Oldalán tömötten dudorodott a csikos tarisznya. Ahogy a tisztásra ért, megállt, hogy kifújja magát. Leeresztette, szürke posztózekéjét a fűre, hátrtolta kalapját a feje búbjára és maga elé bámult. Elrévedező tekintete nem az avarban kutatott, hanem a magasló bércen.

Az ösvény távoli hajlatában délceg fiatalember lépett ki a fák közül. Pödört bajusza alatt ajka széles mosolyra húzódott: felismerte az öregot. Az még mindig gondolataiba mélyedt, s csak akkor kapta fel a fejét, mikor az ifjú ráköszönt.

— Adjon Isten szép jó napot, János bátyám!

— Fogadj Isten, Pista! — köszönt vissza örömmel az idős ember. — Egészen megemberesedtél, mióta nem láttalak.

— Pedig fél év nem olyan hosszú idő — mosolygott barátság-

osan Pista.

— Fél év ..., igen?... Várj csak! — kapta fel ősz fejét. — Fél éve lehet annak az álomnak.... Soha se felejttem el! Mindennap újra gondolom, nem hagy nyugodni!

Egész tűzbe jött az öreg, csillogó szeme ide-oda ugrált.

— Mit álmodott, János bátyám?

— Látod azt a hegyet fiam? — kezdte a történetet, miközben hosszú botjával a Balánbánya fölött emelkedő büszke magaslatra mutatott.

A legény arra nézett és az öreg szavai hallatán gyönyörű látvány elevenedett meg előtte:

— A korai napsütés vakítóan tükröződött a kastély ablakain, aranyozott domborművein. Fürtökben csillogtak a harmatgyöngyök a fenyők sötét túlevelein és a virággal teleszórt réten. A szirmaikat sorban nyitogató vadvirágok álmosan gördítették le a cseppeket. Egy daloló madár ágról-ágra röppent — nyomában zizegve hullott a harmat.

Fehér kavicssal teleszórt ösvény kanyargott a fák közül a palota márványlépcsőjéhez, melynek makulátlan fehérségét csak a finom rózsaszínű érezet díszítette, meg-

hintve a pirkadat cseppjeivel.

Az ébredés zenéjébe hirtelen a nagy tölgyfaajtó nyikorgása vegyült, s a résen át gyönyörű nő alakja tűnt fel. Lenge ruhája földig ért és himzésével, gazdag fodraival hullámozott minden lépésnél. Hosszú vállkendőjén aranyvirágok, fenyők, csillagok tündökölték... Ő volt az erdők tündére. Tarkó.

A sétány kavicsai leheletszerű dallamot hallattak lába nyomán. Zenére pendültek a fűszálak, amint Tarkó a rétre lépett és ruhájára gyöngysorként tapadt a csillogó harmat. Mosolyogva fordult a fák felé, kitárta karját és ajkáról édes ének hangzott:

Erdő, erdő, fenyves erdő,
Te vagy az én kincsem,
Minek madár, hiúz és óz,
Sehol párod nincsen!

És az erdő válaszolt: friss illatú fuvallatot küldött, s a szellő vídám dalra zendítette a kastély tornyára rejtőző sok-sok üvegcsengőt.

Hangos csicsergéssel madárraj közelgett a kék égből és körülröpködte a tündért. Egyikük bársonyos havasi gyopárt ejtett a lába elé. Tarkó felkapta és hajába tűzte. A fűben tücskök ciripeltek, bogarak, méhek érkeztek, békák, siklók jöttek, majd apró mókusok és fürgé nyuszik. zöldmellű fajok rikoltoztak, farkasok, rókák bukantak fel. Jött a barnamedve, osont a hiúz és dübörögve vágattak a szarvasok. Amikor együtt

voltak mind, csengők zenéjére körtáncot lejtettek a tündér körül, aki mosolyogva biztatta őket, hogy szorgalmasan dolgozzanak ma is.

Néhány perc múlva elhallgatott a csilingelés és szép sorjában távoztak az állatok. Tarkó ottmaradt egyedül — mély bánat ült az arcára.

Ekkor hirtelen kicsapódott az ajtó és két tündérlány szaladt a gyepre. Gyönggyel himzett ruhájuk csillogott a napsütésben; futástól kipirult arcuk szebb volt mindenkiénél, akit emberi szem valaha is látott. Hosszú hajuk boldogan csapkodott a levegőben. De nem sokáig lehetett bennük gyönyörködni, mert rákezdte az egyik:

— Maros, Maros, harapós! — s kiöltötte a nyelvét, mire a másik belekapaszkodott bodros hajába és vad sívalkodással csipték, cibálták egymást. Heves ráncigálással kiszabadította magát a csúfolódó és futásnak eredt. A sétány kavicsaiból markolt nővére és teljes erejéből után hajította.

Maros ekkor megpillantotta Tarkót, aki mindvégig szótlanul, sóhajtozva nézte gyermekei civalkodását. Odaszaladt hozzá és megcsókolta.

— Olt, gyere elő, nem bántalak! — kiáltott a bokrok felé, majd újra anyját nézte, mintha kifürkészni kívánná gondolatait. Húga oda-

28

érve üdvözölte az anyját, kérdően tekintett rá. Néhány percig így álltak szótlanul.

— Miért vagy ilyen szomorú, édesanyám? —

szólalt meg Maros.

Hiszen tied az erdő, a virágillat, a madárdal ...

— Tied a palota minden aranya, kincse — tette hozzá Olt.

Szomorúan felelt Tarkó:

— Sírok, sóhajtozok, mert ti nem szeretitek egymást s apátokat, aki bizony nagyúr volt a Tündérhonban, lázadásért számúzta a király. Valahol ott szenved a tenger mellett... Nem fogom soha többé látni őt és nekem sem szabad a Fekete-tengerhez mennem.

— Minekünk sem szabad odamenni? — kérdezték a lányok.

— Dehogynem szabad! Ha folyóvízzé változtatnálak, egyesült erővel áttörhetnétek a hegyeket. Nos, akarjátok-e, hogy folyóvá varázsoljalak?

— Akarjuk, hogyne akarnánk! — kiáltották a lányok.

* * *

A magasból fenyőtoboz pottyant a mesélő elé, aki összerázkódva kapta fel fejét. Még egy pillanatra látták az iramló mókust. Nagyot kacagott a fiatalember.

— Figyelmeztetés ez, János bátyám!

— Hogyhogy? — pislogott aprókat az öreg.

— Hát hogy ideje volna reggelizni.

— Igaz is, jól fennjár már a nap.

A tarisznyákból előkerült a finom húsos szalonna, kenyér s vöröshagyma. Falatonként vágtak a bicskával, előbb kenyeret, egy darab szalonnát, majd hagymát.

— Fogja, János bátyám — nyújtotta kulacsát a legény —, ilyen még nem ivott.

— Az már igaz, fiam — szólalt meg miután jót húzott belőle.

— Alföldi bor ez — felelte, s ő is jól meghúzta. — Most már folytassuk a történetet — kérte, s várakozóan a térdére könyökölt.

Az öreg a hegy felé nézett és tovább mesélt: Tarkó homlokon csókolta lányait és így szólt:

— Rögtön hozom a varázspálcámat.

De alighogy eltűnt az ajtó mögött, a lányok vitatkozni kezdtek:

— Remélem, mivel az én nevem a szebb, csakis, mint Olt folyó utazunk délre, a Kárpátok felé.

— Én viszont azt hiszem, hogy a Maros előkelőbb és az alföld nyugodtabb út lenne — válaszolt nővére.

— Azt csak te hiszed!

— De úgy van! — kiabált a két lány és már lökdösték is egymást, majd egyik jobbra, másik balra

szaladt.

— Kislányaim, hol vagytok? — nézett körül anyjuk a lépcsőről.

— Külön indulunk — hallatszott messziről válaszuk.

Az anya felsóhajtott és fölemelte a varázspálcát.

A ragyogó Nap elé ekkor fekete felhők gomolyogtak. Vad szél süvített, meghajlítva a bokrok ágait. Virágszirmok röpködtek a levegőben és letépett lepkeszárny. Madárfiókat hempergetett a vihar és súlyos keze föltépte a palota tetejét. Fájdalmas recsegés, jajgatás volt az egész táj, s az égzengésben csak egy nagy kavargás látszott.

Hirtelen csend lett és újra tündöklő napsütés. Megnyugodott az erdő, de a kastély már nem állt és eltűntek lakói is. Csak két kds ér csörgedezése hallatszott: egyik délre, a másik nyugat felé indult.

— János bátyám, ez nem lehetett álom, és is láttam őket! — kiáltott a legény és ugyanúgy tűzbejött, mint előbb az apó.

— Hogyhogy láttad őket?! — hökkent meg a mesélő.

— Lent a havasalföldi síkságon messze el lehet látni tiszta időben, a hang is messze száll. Egy éjszaka nem jött álom a szememre; társaim már régen aludtak s én elindultam egy kicsit járni az illatos fűben. Nyugalom volt, a hőmpölygő Duna csillogott a holdfényben. Egy vadnyúl sikoltott álmában, aztán újra semmi nesz. Hirtelen vízcsobogásra lettem figyelmes, amin asszonyírás hatolt át:

„— Drága édesanyám, drága nővérem ... miért nem hallgattam rátok ... miért is jöttem délre a Kárpátoknak?!

Fenyvesek állták utamat, nagy hegyek ... Én izzé-porrá zúztam mindent, s most itt vagyok kimerülve; a sziklák megtörték erőmet. Talán soha nem is látalak benneketek és édesapámat sem... Jaj, hogy jutok el a Fekete-tengerig?”

Megkövülten hallgattam, de hiába meresztettem szememet a hang irányába, mert ott csak csillogó folyót láttam közeledni.

Ekkor a Duna felől is női hangot hallottam. Az elégedetten erősen csengett:

„— Jer Olt, jer! Engem magába fogadott a Duna és elvisz az édesapánkhoz. Jer velünk, téged is elviszi!”

— Édes nővérem! — kiáltott az első hang és a keservesen folydogáló áradat hirtelen robajjal megindult és szökőárként csapott a Dunába.

— Jöjjön, János bátyám, keressük meg a forrásokat — ajánlta a legény.

Fölvették tarisznyájukat és elindultak a Nagyhagymás sziklái között, hogy meghallgassák a források csobogását, melyek kedves szavakká változnak, hiszen ma is hordják Tarkó üzenetét a Fekete-tengerhez.

30

Egy fa meséli(a Feierstunden c. lapból fordította:
Simon László)

Amikor még kicsi voltam, semmit nem tudtam. Amikor aztán felcseperedtem és magamat megnéztem, feltűnően nagy volt számomra a különbség. Kicsi és görbe voltam. A többi fa, melyeket csak láthatam, pompás és díszes volt.

Hatalmas bükkfák óriás koronájukkal, magas, karcsú fenyők és hegyi juharfák, melyek ősszel gyönyörű sárgán fényltek.

Tudnotok kell, hogy gyökereim egy sziklafalnál kissé a földbe és a sziklás hasadékba kapaszkodnak.

Arról álmodom, hogy nagy és szép leszek, koronáimat ringatja a szél, leveleimet, az eső mossa és a Nap ezeket újra és újra megszáritja. Én azonban kicsi maradtam, a szél süvített ágaimon keresztül, a nap reggeltől délig melegített engem, mielőtt a sziklafal eltűnt.

Mert a fák a völgyben s a szemben fekvő hegyoldalon voltak. Miért kellett nekem éppen itt állnom? A földből nem méríthettem elég erőt felnövésemhez, a ben-

nem rejlő szépségek kibontakozásához.

Megbékéltem sorsommal, amiért nekem itt kell lennem és ilyennek kell lennem.

Egy szép tavaszi reggelen, amikor a föld friss, tiszta és illatos fuvallata szállt fel a völgy felől, az énekes madarak dalra fakadtak. A legelső napsugár csókolgatott engem és ontotta melegét. Mily gyönyörű a táj!

Ettől a naptól kezdve kezdtem el visszaemlékezni, és megvilágosodott értelmemben: olyan vagyok, amilyen valami különlegesség, a görbe törzsem, rövid ágaim. Úgy gondolom, hogy megfelelek itt ezen a helyen és én is érték vagyok. Csak fel kell nyitnom a szemem és helyesen kell magamat látnom, A többi fának a fenyőnek a szemben lévő oldalon, a bükkfának a völgyben megvannak sajátos szépségeik, és stabil a helyük. Nekem is megvan a magam helye, itt, ahol állok, De mért tartott ilyen soká ez a felismerés?!

Dénes Géza

Nyári zápor

Kiadós nyári zápor öntözte meg a legelőt, a vetéseket, de a községet is, olyanmire, hogy vízben áll az úttest is. A kis vasútállomás tetején a cserép megtisztulva ragyog. Lemosta a zápor a házakról is a piszkot, az út mentén a fák felüdülve hajladoznak.

Előbb jobbról, Nánás felől robog be egy 324-es mozdony vontatta szerelvény, hogy majd megtegye naponta szokásos útját Debrecenig. Rengeteg az utas. Két katonatiszt is leszáll. A kövérkés zászlós, a sovány őrmester. Megindulnak gyalog az úttesten, mert a járdán nem lehet járni

a sártól. Debrecen felől is befütyül a vonat. Hozza az ingázókat, meg a piacosokat. Magasabb rangú tisztok keverednek a tömegbe, ám a kijáratnál szétválnak az utasoktól, a közelben várakozó hintóhoz mennek. Felszállnak, megindulnak.

Jókorát haladtak gyalog az emberek meg az a Nánás felől érkezett katona, ám a hintó nemsokára utóléri őket. Bizony nem jól esik az embernek, ha ebben a locspocsos időben összefröcsköli az embert sáros vízzel a hintó kereke. Az pedig elvágat az úttest szélére húzódnak mellett, a lovak patái sem kímélik a gyalogosokat, mert csapják azok a vizes sarat. A két katona csupa sár. A kövérkés magában káromkodik, miközben letörli zubbonyáról a mocskot:

— A fene essen belétek! Hát nézd már komám! — mutat a zubbonyán dísztelenkedő sárfoltra.

A soványabb részvétellel hallgat. Ő távolabb állt a hintótól.

— Ezek már új tisztok, süsd meg! — zúg-morog a kövérkés. Ezek nem hadnagy meg főhadnagy elvtársak, hanem bajtársak. De nem utasítják vissza, ha úrazzák is őket. Bezzeg Vincze százados elvtárs... az volt csak az igaz ember. Tudod, a Szabadság téren lakik a tanács mellett. Vincze elvtárs rászolgált a rangjára. És mennyi kitüntetés volt, barátom. A szeptemberi katonai parádén annyi kitüntetést viselt, hogy a zubbonyának a szövete alig látszott tőlük. De már nyugdíjba ment februárban. Vincze százados elvtárs ha néha felült a laktanyában a hintóra és kiment vele az állomásra, az még olyat is megtett, hogy megvárta a gyalogosokat, míg az úttestről le tudnak menni a járdára. Mikor meg az állomástól vitte a hintó úgy beesteledés előtt a lakására, akkor azt is megtette, hogy felültette némelyik utast maga mellé.

— Ezt én is bizonyíthatom, — jut végre szóhoz a soványabbik, az őrmester. Pedig büszke lehetett századosi rangjára, nem ingyen adták azt.

— Na most szólj hozzá: ezek meg csak

hadnagy meg főhadnagy voltak, és nem lehet őket úgy becsülni, mint Vincze elvtársat... De olyan esetről is tudok, hogy ilyen ítéletidőben a százados elvtárs nem csak felvett egy utast a hintóra, de ráadásul még haza is vitte.

— Tudok én is ilyen esetet, — így a sovány. A tsz-elnököt, Patkós elvtársat is hazavitte.

— De én olyanról is tudok, hogy nem annak a lakására, hanem saját lakására vitte a százados elvtárs.

— Igen? Nemes gesztus. Csupa szív volt a Vincze százados elvtárs!

— Az ilyen locspocsos időben még egy jó citromos teát is főzött, nehogy megfázzon az illető. Sőt rumot is öntött bele. Nem sajnálta. Nem az! Roppant emberszerető volt.

— Hát igen. Rendes ember volt a százados elvtárs. De azt hiszem, saját természetes bora is volt, azt is önthetett a teájába.

— Hát önthetett, de udvarias is volt, és megkérdezte, mit szabad önteni a jó forró teába: bort vagy rumot?

— Na igen, így igaz.

Beszélgetés közben beérnek a főtérre.

— De még az is megtörtént öregem, hogy Vincze százados elvtárs, ha az időjárás olyan volt meg a helyzet úgy kívánta, a százados elvtárs befektette az illetőt az ő, saját ágyába.

— Csodálatosan emberszerető volt... várj csak komám, hogy mondd? A saját ágyába?

— Igen. Arra is képes volt a százados elvtárs. Annyira szerette az embereket.

— Hát kedves komám, ez már egy kicsit sántít. Én nem hiszem... Veled már megtörtént?

— Hát ... énvelem ugyan nem történt meg, node ha hiszed ha nem, a húgommal már igen.

32

HUMORSAROK

Nagy Bandó
András*Kegyelmes
köszöntő*(Megjelent a Hócipó folyó évi
VI. 28-i számában)*Kedves Kiszabadultak!
Tisztelt Közkegyelmet Élvezők!
Honfirtársaim!*

Szeretettel köszöntlek Benneteket közkegyelmetek és ezzel összefüggő kiszabadulástok alkalmából! Ezenkívül sok jót nem tudok elmondani Rólatok!... Hiába mondtam én egy-két évvel ezelőtt, hogy maradjatok ott bent a seggetetek?!... Ott bent volt egy ágyatok, egy széketek, egy asztalotok... Megvolt a reggelitek, az ebédetek és a vacsorátok... Fedél volt a fejetek fölött!... Akár a falnak beszéltem volna!...

Na jó, most már mindegy, kijöttetek... Valahogy majdcsak megtanuljátok elvisselni a civil életet!... Attól tartok, néhány nap, visszavágytok a biztos helyre!...

Az a gyanúm, fogalmatok sincs arról, hova kaptatok közkegyelmet... Föl sem merül bennetek, hogy milyen helyzetbe kerültetek!... El sem tudjátok képzelni, mit jelent az, hogy kiléptetek az Életbe!...

Itt most meg kell állnotok a saját lábatokon!... Immár nem lesz, aki gondoskodik rólatok!... Az Élet ezer és ezer veszélyt rejteget számotokra is!... Úgyhogy

szedjétek össze magatokat, ha talpon akartok maradni!...

Nem árt, ha tudjátok: egy egészen új országba léptetek ki, elhagyva a börtönt. Talán van köztetek, aki még Lázár György idején került be... Biztosan akadnak, akik még Grósz idejében voltak utoljára civilek és boldogok... Néhányan lehetnek, akik Németh Miklós idejében menekülhettek be a zárkába... Most viszont Antall Józsefnek hívják a miniszterelnököt!... Ó szabadított ki benneteket, mert ő olyan ember, aki állja a szavát: megmondta, hogy tizenöt millió magyar miniszterelnöke akar lenni, s abból nem hiányozhattok ti, néhány ezren sem!... Hogy közkegyelmet kaptatok tőle, azt én csodáltam a legjobban, mert igaz, hogy ő magyar is és demokrata is, de senkit sem utál jobban, mint a szabadokat... Ennek ellenére ti is meg fogjátok szeretni, de ha nem, akkor sem lesz öt éven belül más helyette!...

Hogy hova lettek az elmúlt negyven év vezetői, azt ne kérdezzétek, nem tudom. Legtöbbjük nyugdíjas, természetesen nem ennyiért, hanem annyiért... Egyébként az csak rémhír volt, hogy titeket azért engedtek ki, hogy ők beférjenek a helyetekre, bár szó ami szó, hosszú jelenlétük bizonyítja, milyen gyatrán dolgozott a bűnüldözés Magyarországon az elmúlt évtizedekben!... Hiszen ti, a kistílű félprofik és amatőrök lebuktatok, rács mögé kerültetek, de a nehéz fiúk, az igazi profik megúszták!...

Itt most már többpártrendszer van, úgyhogy megválaszthatjátok melyik pártba léptek be... Hálául a Magyar Demokrata Fórumba kellene belépnetek, elvégre ők engedtek ki benneteket, de gyanítom, ti inkább szeretnétek Szabad Demokraták maradni... Ha viszont így döntötök, meggyűlik a bajotok a Csurkával...

Ha rám hallgattok, megkeresitek a Kisgazda Pártnál dr. Torgyánt. Nagyon rendes ember, ha kell, még földet is ígér!... Ő most olyan nálunk, mint a Dózsa György volt annak idején: a parasztok élére állt, de ha nem jön be, amit ígérget, lehet, hogy saját szavazói harapnak a húzába... Csak azt ne kérjétek, hogy állítsa vissza az 1947-es állapotokat, mert aki akkor ült, az mehet vissza Vácra!... Egyébként én is kértem, hogy állítsa vissza a '47-es állapotomat, s máris azt kezdte ígérgetni, hogy pár napon belül spermát csinál belőlem...

Ha más terveitek vannak az Életben, mondjuk vissza akartok térni régi életekhez, nem árt, ha szakemberekhez fordultok, akik eligazítanak benneteket, hiszen itt sok minden megváltozott már... Ma már egészen mások pl. az autózárak, érdemes hát profihoz fordulni, s erre talán legjobb ajánlat Petrasovits a szociáldemokratáktól... Olyankor menjetek hozzá, amikor kipihent, mert amikor fáradt, akkor totálkáros a pezsgőktől... Ha nem találjátok a pártszékházban, akkor vagy valamelyik bányában van, vagy fokhagymát keres a Tolbuchin körüti vásárcsarnokban...

Ha már a vásárcsarnokot említettem, nem árt, ha tudjátok, a forint jelenleg 25%-os inflálódáson megy át, tehát úgy osszátok be a börtönből hozott egy-két rongyot, hogy negyedét éri annak, amit gondoltok róla... Ne tartogassátok, szabaduljatok tőle!... Van mire költeni, de ha nincs, vegyetek téglajegyvet a Nemzeti Színházra!... (Bár az az érzésem, az életfogytiglanosok hamarabb szabadulnak, mint ebből színház lesz!...)

Ha kevés a pénzetek, nem kell megijedni! Fölvehettek újratekésítési kölcsönt, s ha nem is most, legfőljebb jövő márciusban újra kezditek!... (Egyébként az egy nagy humbug, hogy itt nem lehet megélni pénz nélkül!... Ezt vagy 8—9 millió magyar élete cáfolja!...)

Ha akadna köztetek olyan, aki egykor munkásór volt, az nem árt, ha új munka-

hely keresése előtt elmegy a borbélyhoz... Aki viszont bányász volt, abból most jól kereső vendégmunkás is lehet, ugyanis Bukarestben megkezdődött a külszíni fejtés... Apropos, Románia!... Képzeljétek, míg bent voltatok, kitört a .." szóval forradalom, melyet egy puccs fojtott vérbe... Azóta viszont nincs Ceausescu... Iliescu pedig bottal ütheti a nyomát... (Ezt most biztosan nem értitek, de egyelőre mi sem!...).

Ha netán a Szovjetunióban szeretnétek kipihenni a börtönévek fáradalmait, akkor Oroszországba kérjétek a vonatjegyet, mert most ugyan még nem oda szól, de mire a vonat kiér, már az lesz a végcél!... Különben Gorbacsov még van. Jól van.

Nem tudom, bejutott-e a hír, egy cseh sorstársatok jóval előbb kapott közkegyelmet, s azóta már államelnök lett... Nem csodálkoznék, ha közületek is kikerülne egy köztársasági elnök! ... Király nem, mert az szervezi a megválasztását...

Még valamit: Lenin-szobrot, kommunistákat és oroszokat ne keressetek, már nemigen vannak!... Egy lengyel volt az utolsó magyar kommunista, de az is föladata már... Ha netán kommunistaként zártak be valakit is közületek, az vagy maradjon bent, vagy kérjen védelmet valami önvédelmi csoporttól, keresse mondjuk Szabó Lászlót, talán ismerős a név!... Az oroszok egyébként hazamentek, a lakatanyák kiürültek, úgyhogy ne aggódjatok, helyetek van a világban!...

Tudom, hogy sok gondotok lesz idekinn, de ne feledjétek, mivel búcsúztatott benneteket a börtönparancsnok: „Maguknak itt bent mindig lesz egy vaságyuk, föl a fejjel!”

Ha bármiben a segítségetekre lehetünk, szóljatok és segítünk! Csak előtte szóljatok ide telefonon!... Utálom, ha valaki bejelentés nélkül jön be a lakásomba!...

34

Közlemények

Megváltozott utcanevek

**A Fővárosi Tanács által
1990. június 27-ig átkeresztelt
utcák, terek nevei.**

I. ker.

Asztalos János utca — Aladár utca
Hatvany Lajos utca — Kard utca
Sziklai Sándor utca — Lovas út

II. ker.

Bihari Mór utca — Apát utca
Darvas József utca — Szerűskert
utca

Gajdán Imre utca — Árvácska utca

Korvin Ottó tér — Szentlélek
tér

Korvin Ottó utca — Pacsirta-
mező utca

III. ker.

Magyar Lajos utca — Kiskorona
utca

Martos Flóra sétány — Vasút sor
Somogyi Miklós utca — Szent
János utca

Vörös hadsereg útja — Királyok útja
Zamercev tér — Miklós tér

V. ker.

Münnich Ferenc utca — Nádor utca
Beloianisz utca — Zoltán utca

Dimitrov tér — Fővám tér
Engels tér — Erzsébet tér

Guszev utca — Sas utca

Károlyi Mihály utca 1—7 és 2—10.
— Ferenciek
tere

László Jenő utca — Vajkay utca

Lengyel Gyula utca — Bank utca

Rosenberg
házaspár utca — Hold utca

Ságvári tér — Vértanúk
tere

Tolbuhin körút — Vámház
körút

VI. ker.

November 7. tér — Oktogon

Népköztársaság útja — Andrássy út

Bokányi Dezső utca — Bajnok utca

Lenin körút — Teréz körút

Rudas László utca — Podmaniczky
utca

VII. ker.

Majakovszkij utca — Király utca

Lenin körút — Erzsébet körút

IX. ker.

Dimitrov tér — Fővám tér

Hámán Kató utca — Haller utca

Szamuely utca — Lónyay utca

Tolbuhin körút — Vámház körút

XIII. ker.

Kruzlák Béla utca — Gömb utca

Kun Béla rakpart — Újpesti
rakpart

Mathner Sándor utca — Szent
László út

Muck Lajos utca — Thurzó utca

Poscher János utca — Kerekes
utca

Rajk László utca — Pannónia
utca

Sollner utca — Násznagy
utca

Thälmann utca — Fiastyúk
utca

Tisza Antal utca — Tisza utca

Vágó Béla utca — Lomb utca

XIV. ker.

Antos István utca — Bagolyvár utca
 Baktai Gyula utca — Emilia utca
 Lumumba utca — Róna utca
 Május 1. út — Hermina út

Szántó Béla utca — Jávor utca

XVIII. ker.

Ságvári Endre utca — Gyöngyvirág utca

Vörös hadsereg útja — Üllői út

XIX. ker.

Vörös csillag utca — Hofherr Albert utca

Vörös hadsereg útja — Üllői út

Vörös október utca — Vas Gereben utca

Hikáde Aladár utca — Árpád utca

A Budapest és Pest megyei szervezet ez év szeptemberétől német nyelvtanfolyamot hirdet kezdőknek.

érdeklődni személyesen vagy telefonon a megyei szervezetnél (Budapest, XIV. Hermina út 47. tel: 1210-440)

Hirdetések

ELADÓ két db. orsós magnó. Mindkettő TESLA és négysávos. az egyik mono és két sebességű, a másik stereo és egy sebességű.

Cím: Barna Sándor, 1156 Budapest, Páskomliget u. 60. I/7. Tel.: 1645-581

ELADNÁM, vagy elcserélném váci 53 m²-es magasföldszinti, parabola-antennás, erkélyes, fürdőszobás, elválasztott mellékhelyiségű, két különbejáratú szobás, nagy konyhájú OTP öröklakásomat másfél szobás öröklakásra, vagy kétszobás tanácsira. Érdeklődés: 2600 Vác, Gombási u. 30/b. fszt/1. Krisztin József.

69 ÉVES munkaképes férfi női levelezőpartnert keres 50-től 70 éves korig. Cím: Tálás János, 2678 Csesztve, Madách u. 108.

54 ÉVES vak férfi megismerkedne házasság céljából korban hozzáillő, látássérült nővel. Leveleket „Magányos tölgy” jeligére kér a szerkesztőségbe.

170 CM magas, barna hajú, kék szemű, 40 éves gyengénlátó férfi vagyok. Szeretem a zenét, az amatőr rádiózást, a meleg otthont. Telefonkezelőként dolgozom. Keresem azt a korban hozzáillő, 35-40 év közötti hölgyet, aki szeretetre vágyik. Elváltak levelét is várom, de a gyermek akadály. Leveleket elsősorban pontírásban várom, de lehet síkírásban is. Jelige: „Fehér rózsa.”

KELLEMES megjelenésű, magas, barna hajú, intelligens, 50 éves vak nő szeretne ismeretséget kötni házasság céljából korban hozzáillő gyengénlátó férfival. Lakással rendelkezem. Válaszokat „házas vagyok” jeligére a szerkesztőségbe kérek.

*Ez itt
reklám
helye!*

Kéziszövésű
díszpárnákat, asztali
és falifutókat,
tarisznyákat,
újságtartókat keres
képrázatos színekben
és jó minőségben?
Látogasson el a VI. Szív
utca 50. számú házba,

vagy érdeklődjön
a 1326-287-es
telefonszámon
GARAMVÖLGYI ESZTER
kéziszövő kisiparos
sorstársnőnél.

Nem fog csalódnia!